

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravljanje v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo 8 dinarjev.

Razkrinkani.

Klerikalci silno radi udarjajo na socialne strune. Samo, če čutijo pet delavcev okrog sebe, imajo že polna usta socializma. Prav posebno sedaj ob času volitev so radodarni z ljubeznijo do delavstva.

Nekaj časa je delavstvo nasledilo klerikalnim obljubam. Delavci so mislili, da je klerikalcem resno do izvedbe najradikalnejšega socialnega programa. Posebno po razočaranjih v marksističnih strankah se je marsikateri delavec zatekel med klerikalce, v dobri veri, da slede lepim besedam klerikalnih voditeljev tudi dejanja.

Dokler so bili klerikalci samo v opoziciji, so lahko radikalizirali in zabavljali čez vse, kar se je v državi godilo. Lahko so zaključevali kritiko obstoječih neznosnih gospodarskih in socialnih razmer s smelo trditvijo: Drugače, bo, kadar bo SLS v vladi; takrat se prične v državi zakonitost in red; vse delavske zahteve se izpolnijo; konec bo ožjosti velekapitala; korupcionisti kot najhujši škodljivci ljudstva bodo postavljeni pred sodišča.

Klerikalna demagogija se je sama od sebe ubila, kakor hitro so sedli klerikalci na vladnega konjička in bili v položaju, da dejansko koristijo delovnemu ljudstvu. Sedaj je delavstvo spoznalo, da so bile vse klerikalne obljube prazne in neresno mišljene.

Za ceno, da so se klerikalci obdržali v vladi in ohranili prijateljstvo radikalov, so 9. februarja tega leta mirno glasovali v anketnem odboru, da se ne izroči ugotovljenih korupcionistov sodišču. Vsa poštena javnost je zahtevala, da se korupcionistom, ki so oškodovali državo za težke milijone, zapleni premoženje in obsodi na zapor. Nihče ni pričakoval, da bodo klerikalci med prvimi, ki stopijo med zaščitnike korupcionistov. Tem manj, ker so klerikalci komaj nekaj mesecev prej sklicali v Ljubljani protikorupcionistični shod, na katerem so bljuvali ogenj in žveplo na one, ki so zagrešili koruptivna dejanja. Za vso dobro mislečo javnost je bila zato naravnost porazna odločitev klerikalcev, da za ceno vladnih jasl opustijo borbo proti korupciji in jo celo podpirajo s tem, da so bili državni tatovi in goljuhi prosti vsakega preganjanja. Posebno delavstvu je zastala kri, ko je spoznalo, da so bila klerikalcem protikorupcionistična gesla le besede, izrečene koncem ust.

Najbolj so se klerikalci zgražali nad političnim terorjem v državi. Zgražanje je bilo tudi utemeljeno, ker so se vlade posluževale državne aparata in izsiljevale od ljudstva kroglice ob volitvah za kandidate beogradske klike. Klerikalci so venomer trdili, da že pride čas, ko se postavi odgovorne ministre pred sodišče, ker so izvajali nad državnimi nameščenci politične persekucije in ki so postavljali najvišje državne institucije v službo partizanstva.

Pri oblastnih volitvah je bil silen teror nad volilci. V raznih pokrajinah so oborožene policijske oblasti z nasilnimi nastopi potvorile ljudsko voljo. V Narodni skupščini je bila zategadelj vložena obtožnica proti notranjemu ministru Boži Maksimoviču za zahtevo, da se odgovorni minister postavi radi volilnih nasilij pod obtožbo

in izroči sodišču. Pričakovalo se je, da se vsaj to pot pridružio klerikalci opoziciji in s tem dejansko dokažejo, da so za politično svobodo. Toda klerikalci so se še bolj stisnili v objem radikalov in glasovali za to, da se nikogar ne preganja radi izrabe državne oblasti v politične svrhe. S tem so klerikalci sankcionirali volilni teror radikalov in si za vselej odvzeli moralno upravičenost, da nastopajo kot zaščitniki svobodne ljudske volje.

Klerikalci so šli še dalje. Da se rešijo opocijionalne osamelosti in da dobé brezpogojno oblast v Sloveniji, so se popolnoma izročili v roke radikalom. Z blejskim paktom so pristali na to, da vstopijo po volitvah njih poslanci v radikalni klub in če se bo zahtevalo tudi v radikalno stranko. Pogledati je treba samo v klerikalne liste starejšega datuma in vidimo, kako uničujočo sodbo so izrekli klerikalci o radikalih. Po mnenju klerikalcev ni bilo bolj zavržene, korupcionistične in reakcionarne stranke na svetu, kakor je ravno radikalna stranka. Pa prav s to stranko, o kateri niso vedeli klerikalci povedati nikdar nič dobrega, so sklenili večno prijateljstvo. Kako so preklinjali klerikalci Radiča, ko je sedel v družini radikalov. Sedaj so pa klerikalci pili bratovščino prav s tistimi radikali, radi katerih je bil po njih mnenju Radič, ko je bil v vladi, ničvreden politik. Kakšno mnenje naj ima danes ljudstvo o klerikalcih, če jih sodi po njihovih lastnih naukih. Dobrega gotovo ne.

Ko so bili klerikalci letos pomladi v vladi, so glasovali za najslabši proračun ministrstva za socialno politiko, kar jih je bilo do sedaj zakonjenih v državi. Ta proračun je lani znašal 461 milijonov dinarjev, letos pa samo 371 milijonov. Samo invalidi so bili prikrajšani za 80 milijonov dinarjev. Zanimiva je pri tem ugotovitev, da so že lani dobili slovenski invalidi za poldrugi milijon dinarjev manj kakor smo pa v Sloveniji plačali invalidskega davka. Invalidi se še do sedaj niso prevedli po novem zakonu. Pravico do zdravljenja imajo invalidi le na papirju. Sedaj bo položaj invalidov še slabši, ker je državni proračun s pritrditvijo klerikalcev zmanjšal invalidsko postavko za 80 milijonov dinarjev.

Klerikalci so pristali dalje na to, da se še naprej pobira skrajno krivičen davek na ročno delo. Še več. Klerikalci so bili celo za to, da se davek na ročno delo razširi še na delavstvo v državnih in občinskih podjetjih, s čimer so udarjeni delavci v tobačnih tovarnah, v državnih rudokopih in smodnišnicah.

Klerikalni proračun ministrstva za socialno politiko ukinja vse pokrajinske oddelke za socialno politiko, dalje ukinja krajevne zaščite dece, borze dela, skratko, skoraj vse socialne ustanove, kar smo jih še imeli. Upravičeno je delavstvo označilo klerikalce kot likvidatorje socialne politike v državi.

Silne krivice je tudi klerikalno-radikalna vlada prizadejala železniškim uslužbencem. Železniške direkcije so rotile centralno vlado, da naj ne reducira uslužbenstva, ker ga ni preveč v službi in bi radi redukcij prav gotovo trpel redni promet. V Beogradu niso poslušali stro-

Volilni shod na Jesenicah.

V nedeljo 28. avgusta t. l. priredita NSS in SDS volilni shod, ki se bo vršil ob pol 10. uri dopoldne v restavraciji «Mesar» na Jesenicah. Govorita dr. Kramer in tovariš Rupnik. Vsi člani in somišljeniki naj prisostvujejo shodu polnoštevno! — Odbor krajevne organizacije NSS na Jesenicah.

kovnjakov, odločevali so klerikalni in radikalni ministri, ki so sklenili, da se železniškim delavcem-profesionistom znižajo plače in da se samo v področju ljubljanske železniške direkcije odpusti 400 uslužbencev. Poleg tega se je v službi ostalim železniškim delavcem odvzelo režijske karte.

Klerikalci se zelo radi postavljajo, da so dosegli v vladi, da se zviša pri odmeri dohodninskega davka eksistenčni minimum od 5000 na 6000 dinarjev in da so s tem prav posebno zaščitili socialno šibke sloje. Koliko nameščencev pa je, ki nimajo po 500 dinarjev mesečnih dohodkov? Ali je 500 dinarjev eksistenčni minimum? Največji revež s 600 dinarji mesečnih dohodkov mora po klerikalni zaslugi plačati davek, četudi ne zasluži toliko, da bi se oblekel in vsaj enkrat na dan do sitega najedel.

Proti nesocialni politiki klerikalnih poslancev so se nekaj časa oglašali s protesti tako zvaní krščanski socialci. Na shodu na Sv. Joštu je krščanskosocialna mladina celo izžvižgala oficijelnega govornika SLS, kateri je branil politiko klerikalnega generalnega štaba. Ogorčenje krščanskih socialcev se je pa poleglo in danes že odobravajo politiko klerikalne reakcije. Nekateri sicer še potihem godrnjajo, a ne morejo ničesar opraviti, ker so pač hlapci klerikalne gospode. Sploh se je ves tako zvaní krščanski socializem izkazal le kot obrabljeno agitacijsko sredstvo za klerikalno stranko in je sedaj postavljen med staro šaro v kot.

Klerikalna stranka stoji danes pred delavstvom razgaljena kot predstavateljica najhujše reakcije, kot izrazita sovražnica delavskih interesov in kot likvidatorica socialne politike v državi. Razumljivo je, da ji delavstvo radi tega ne zaupa prav ničesar več.

Naša skrinjica je

3.

**v ljubljanski in
mariborski oblasti.**

V Ljubljani (mestu) je

2.

Škandalozno postopanje z vajenci.

Obveščeni smo bili o naslednjem dogodku: Pri mariborskemu kleparju Maksu Ussarju je zaposlen vajenec Leopold Mohorko. Brez vsakega pravega povoda je klepar Ussar tako pretepel vajenca, da je moral iskati zdravniško pomoč. Po pregledu vajenca je izdal zdravnik to-le spričevalo:

Zdravniško spričevalo.

o telesnih poškodbah Leopolda Mohorko, 17 let starega kleparskega vajenca pri kleparju Maksu Ussarju, ki so mu bile baje prizadete večeraj zvečer od lastnega mojstra po večkratnih udarcih s pasjo vrvjo.

Objektivni izvid:

1. Na celi levi zgornji okončnici je videti v celoti 12 ločenih krvnih podplutb višnjeve barve, ki so večinoma do 15 cm dolge in na mestih v obliki zanjke zaokrožene.

2. Čez levo stran hrbta poteka jedna 22 cm dolga in 1 cm široka podplutba istotake barve.

3. Na sprednji strani prsij čez 4. desno rebro potekate dve taki krvni podplutbi, kakor poprej opisane.

Mnenje.

Opisane poškodbe so morale biti prizadete po kakih 15kratnih udarcih z vrvjo ali sličnim predmetom v teku zadnjih 24 ur.

Dr. Ivan Z o r j a n, pol. zdravnik.»

Pričakujemo, da je policijsko ravnateljstvo v Mariboru zdravniško spričevalo in ovadbo vajenčevih varovancev odstopilo državnemu pravdnikstvu v nadaljnje uradovanje. Ko bo preiskava zaključena, o zadevi še poročamo.

* * *

V splošnem imamo glede ravnanja z vajenci pripomniti to-le:

Obrtni zakon predpisuje, da mora mojster opustiti vsako grdo ravnanje z vajenci, da jim mora dati vse možnosti, da si osvoje strokovno izobrazbo in da jih ne sme uporabljati za dela, ki ne spadajo k obrtovanju (§§ 76. in 100. obrtnega reda). Iz številnih pritožb pa vemo, da se z vajenci ne postopa po predpisih obrtnega reda.

Zelo malo je obrtnikov, ki bi nudili vajencem vse pogoje za strokovno izobrazbo. Pogosti so primeri, da imajo mojstri vajence samo zato, da jim zastoj opravljajo hišna dela. Vajenci morajo biti pestunje obrtnikovih otrok, morajo obdelovati v delovnem času obrtnikom vrtove ali so po ves dan na cesti in prinašajo obrtniku gospodinske in obrtne potrebščine. Ni čuda, da je vajenec potem po tri- ali štiriletni učni dobi nevesč svoje obrti in da so bila vsa leta izgubljena za dela, ki z njegovim učenjem niso imela nobene skupnosti.

Nekateri obrtniki imajo tudi navado, da v svojih delavnicah delajo le z vajenci. Statistika kaže, da imajo obrtniki po 3, 4 do 8 vajencev brez pomočnika, ali pa poleg nekaterih pomočnikov nerazmerno veliko vajencev, ki jih ne morejo nadzorovati, še manj pa jim dati strokovno izobrazbo, oziroma izvežbanost. Vajenci delajo, kakor pač znajo, in obrtnik proizvaja manjvredno delo. Pa kaj to briga obrtnika. Glavna reč mu je, da ima zastoj delovne moči in da sam služi novce za svoje udobno življenje.

Če vajenci slepo ne slede ukazom svojih mojstrov — poje šiba. Vajence se pretepa, navadno za prazen nič. V vajencu se ne vzgaja ljubezen do dela, ampak sovraštvo in mržnja do tistega, kar bi mu moralo biti v veselje v življenju. Pri tem ne trpi samo vzgoja vajenca, ampak nazadnje tudi obrt, ker se ne vzgaja delavoljnega in strokovno izvežbanega naraščaja.

Veliko so krive neznosnih razmer pri vzgoji vajencev obrtne oblasti in inspekcije dela. Vse premalo je kontrole in menda še nikdar nismo slišali, da se je obrtna oblast poslužila zakona in odvzela za vedno ali za določen čas pravico, imeti vajence takim obrtnikom, kateri so hudo prekršili dolžnosti proti zaupanim jim vajencem (§ 98. obrtnega reda).

Skrajni čas je že, da se kompetentni faktorji prično resneje brigati za obrtniški naraščaj. Ne samo oblasti, ampak tudi oni obrtniki, ki še nekaj dajo na to, da obrt popolnoma ne propade. Prav posebno mora pa delavstvo smatrati usodo vajencev za svojo in mora potom svojih organizacij izvesti najodločnejšo akcijo za zaščito svojih najmlajših sotrpinov.

★

Poglejmo resnici v oči.

Ni dovolj, da samo tarnamo o mizeriji, ki je zadela delavce in nameščence. Poiskati moramo tudi vzroke te mizerije in ko jih enkrat ugotovimo, zastaviti vse sile, da jih tudi odstranimo. Kajti samo jadikovanje še nikdar ni nikomur zboljšalo njegovega položaja.

Takoj po prevratu so imele vse industrije dovolj naročil in dela ni bilo težko dobiti. Zadnje dve leti se je pa gospodarski položaj znatno poslabšal. Industrija za industrijo zmanjšuje ali celo ustavlja svoje obrate, na tisoče delavcev je izgubilo delo. Podjetja se poslužujejo vseh mogočih sredstev, da se ubranijo prevelikih izgub. Nočejo se sprijazniti z mislijo, da krijejo svoje trenutne izgube z dobički iz let, ko so brez posebnega truda veliko zaslužila. Podjetja izravnavajo svoje bilance s tem, da pritiskajo na mezde svojih delavcev in nameščencev in na ta način pocene režijo.

Delavstvo je brez moči pod pritiskom podjetnikov. Dokazano je, da se nekatera podjetja z znižanjem mezd ne obranijo le izgub, ampak da sedaj v času gospodarske krize celo še več zaslužijo kakor so pa zaslužila v najugodnejših razmerah. Podjetja umejo priti na svoj račun, dočim je delavec in nameščenelec tisti, na katerega se je prevalila vsa teža gospodarske stagnacije.

Mezde se znižujejo direktno in indirektno. Direktno na ta način, da se znižuje efektivni zaslužek, in indirektno, da se zahteva od delojemalcev, da v istem času več producirajo kot so prej in da se jim zvišuje delovni čas. Navzlic jasnim zakonskim določilom, s katerimi je za vse industrije predpisan osemurnik, se v večini podjetij dela preko osmih ur, ne da bi se za to dalo posebno odškodnino.

Ivan Albreht:

(Nadaljevanje.)

Tinično breme.

V tesnem prostoru se je šopiril smrad. Delavci so rogovili sem ter tja in njihova govorica je bila kakor hud prepir. Sajaste roke so segale po umazanih steklenicah, tu in tam se je zasvetila pipa, cigara, cigareta. Med govorico se je mešalo kašljanje in pljuvanje, pozdrav boleznin in sestre smrti. Dvoje zakajenih petrolejk je za silo razsvetljevalo nič manj črne obraze. Debelušna ženska je stala pri točajnici. Nagubana golša ji je mahedrala na vsaki strani vratu, da so se konci lic gubili v njej. Kadar je izpregovorila, je bil njen glas kakor zvok počene strune.

Med gosti se je vrtela mastna natakara. Tobakov dim je pregrnil njeno mladost, da je bila kakor neokretna voščena figura. Razmršeni lasje so se ji usipali po čelu in po vratu, na vsaki strani vratu pa si je že pripravila golša svoj sedež.

Tomi je sedel in dekle je stopilo k njemu tako, da se je dotaknilo s prsi njegovih ramen. «Grenkega?»

«Le», je zagodrnjal puškar in je uščipnil dekle v stegno.

«Pri meni je že tako in tako vse grenko.»

Natakara se je zasmejala s širokim smehom, da se ji je stresla vsa prednja stran — in je odšla po zahtevano pijačo.

Tomi se je oziral po pivcih. Stari in sivi, vmes moške najboljše let in med njimi napol otroci, vse se je bratilo in kovalo načrte za široke preosnove. Med njimi se je potikal bled možič, zabuhlega obraza in vodenosivih oči. Lasje trdi in umazanorjavi, mož sam pa vljuđen, z nasmehom oblastnovdanega človeka. Puškar je za kratek čas pozabil na vse, kar se mu je pripetilo v pravkar minulih urah — in je z vedno večjo radovednostjo motril neznanca.

«Edini blagor na svetu je socijalna demokracija», se je oglasil nekje delavec z zamolklim basom.

Med dolgo vrsto pritrjevanj se je zarežal še dokaj svež glas:

«Socijalist je človek samo dotlej, dokler mu hodijo drugi po hrbtu.»

«Najprej narodni, potem demokratični, ali ne, gospoda?» je nosljaje po nemško zabesedičil tujec v splošno prerekanje. Oči so mu izstopile in ploščaste roke so dokazovale z najrazličnejšimi kretnjami pravkar izgovorjeno trditev.

Delavstvo je odpiralo usta — nekaj mlajših je obstopilo govorečega in strmelo vanj kakor v sladko vabo.

Tujec je govoril in iz gospodov so naposled nastali — bratje.

«Nemška ljubezen in nemška zvestoba, bratje in tovariši, to nas jači.»

Med tem je prinesla natakara žganje.

«Kdo je to», je s pogledom pokazal Tomi na tujca.

«Gospod Müller, pri davkariji — je šele prišel», je razlagala natakara. «Je močno na nemško plat», je pristavila važno in s spoštovanjem.

Tomi je pokimal in pil. Kri je zakipela in v srcu se je bratilo zaničevanje s sovraštvom. Ljubosumje, njegova trda črta, se je uprlo proti tujcu.

«Žlobudranje», se je nagnil k delavcu, ki je sedel njemu najbliže.

«Denar jim diši, tem petelinom, denar», je odvrnil nagovorjeni in si s prsti počesal malce osivelo, v ostro pristrizeno brado.

Tomi je bil vesel uspeha.

«Pusti naj nas, pa zaslužka naj nam dajo!»

«Eh no! Gospodar in mi, to je kakor dan in noč», je menil sosed brez zanimanja.

Tomi je skomignil z rameni in se okrenil drugam. Praznil je kupe, mero za mero, in vedno bolj ga je žgala jeza. Sam že ni vedel prav, kaj hoče, in pred očmi mu je plesalo vse šemasto in našemljeno.

«Pustni torek», je godrnjal predse in oči so venomer iskale človeka, ki bi se mogel pomeniti z njim. V tem je začul kakor v polspanju, da snujejo ljudje nekako društvo. Ozrl se je na desno in levo in zapazil z ne-

Podjetja zvišujejo večkrat osemurno delo s podporo delavstva. Pri nizkih mezdah je delavec zadovoljen, če z večurnim delom zasluži nekoliko več. Pri tem se pa delavstvo vse premalo zaveda, da je honorar za čezurno delo trenutnega značaja. Navadno pride podjetnik, ko je pri svojem delavstvu uveljavil delo čez osem ur na dan, z postopnim znižavanjem mezd. Izkaže se prekmalu, da ne zasluži delavec pri deset- ali dvanajsturnem delu več, kot je prej zaslužil pri osemurnem delu. Z podaljšanjem delovnega dne so se le znižale mezde in delavstvo mora pod najslabšimi pogoji prodajati svojo delovno moč.

Proti kršitvi osemurnika bi moralo delavstvo najodločneje nastopati. Vsaka popustljivost se maščuje.

Velik pritisk na mezde se vrši tudi v tem pogledu, da nastopa delavstvo v pretirani medsebojni konkurenci za prosta mesta in pri sklenitvi mezdnih pogojev. Za vsako najmanjše službeno mesto se oglasi na desetine brezposelnih. Pod vsakimi pogoji se sprejme delo in naj zahteva podjetnik tudi brezplačno čezurno delo in naj nudi tudi mezdo, ki ne zadostuje niti za najskromnejše preživljanje. Razumljivo je do gotove meje, da prevzame brezposelni delavec delo tudi pod slabimi pogoji. Kajti bolje je nekaj zaslužiti, kakor pa nič. Družina brezposelnega delavca ne more živeti od zraka in v stiski je že vesela, če so ji dani vsaj najnujnejši življenjski pogoji. Ima pa sprejemanje služb po brezposelnih delavcih, ki se zadovolje z vsakimi mezdnimi pogoji, skrajno neugodne posledice za delavstvo. Izvaja se pritisk na višino mezd, ki se nižajo ne samo za brezposelne in v službo sprejete delavce, ampak tudi za že zaposlene delavstvo daleč pod normalo. Zlo medsebojne delavske konkurence ni mogoče omejiti samo z apelom na solidarnost, da brezposelni ne sprejmejo mezdne ponudbe, ki ne odgovarja povprečnemu plačilu za delo, ki je v veljavi. Pritisku škodljive konkurence se izognemo le na ta način, da delavstvo izvojuje zakonito zaščito kolektivnih pogojev in da se delavstvo zavaruje za primer brezposelnosti.

V sedanjem položaju je težavno uspešno izvesti v katerikoli stroki mezdana gibanja. To pa iz enostavnega razloga, ker je ponudba delovnih

moči večja od povpraševanja. Poleg tega je še ta nevarnost, da bi se za primer štrajka navalilo na prizadeta podjetja brezposelno delavstvo, ki bi sprejelo delo, katero so zapustili delavci, ki so se potegovali za zboljšanje gmojnega položaja. Strokovne organizacije morajo biti zato zelo oprezne, kadar prihaja delavstvo z zahtevo štrajka. Natančno je premisliti, ali bo štrajk uspešen in ali se vsled splošne bede ne pojavijo krumirji, ki bi podjetniku priskočili na pomoč, da obratovanje nadaljuje.

Neprimerno boljši bi bil položaj za delavstvo, če bi bilo oprto na močne strokovne organizacije. Komaj deset odstotkov delavstva je danes strokovno organiziranega. Vse ostalo delavstvo se ne briga za strokovni pokret in stoji ob strani, ne meneč se za enotne in smotrene akcije, ki so namenjene za dobrobit delavstva. Organizirano delavstvo pa izgublja veliko preveč časa v osebnih razprtijah in mu vsled tega za stvarno strokovno delo ne dostaja časa.

Utemeljena je načelna borba med posameznimi strokovnimi organizacijami. Odkar obstajajo strokovne organizacije je bila in bo tudi za naprej. V borbi se izkristalizirajo načela in v borbi se iznese kritika, ki le koristi strokovnemu pokretu. Seveda pa mora biti načelni boj in kritika pozitivna. O čemur enkrat trdim, da ni prav, moram takoj navesti, kaj bi rad in kako se ne zdravo izleči.

Med delavstvom se je do zadnjega časa vse preveč zabavljalo, malo jih je pa bilo, ki bi objektivno motrili nastali položaj. Rušiti je pač lahko, teže je pa ustvarjati. Najlaže je postavljati demagoške zahteve, večja umetnost pa je najti izhod, kako po realni poti priti do uspehov. Ugod-

nejše je govoriti o socializmu od jutri, težavnejše je pa uresničevati socializem od danes.

Priznati se mora, da se v tem pogledu le zboljšujejo razmere. Delavstvo postaja sito fraz in odvrta se od teorij, ki so v oblakih. Obratunalo je z meglenim komunizmom in motri tudi ostale internacionalne preroke z vedno večjo opreznostjo.

Najbolj se pa upira zdravi čut delavstva brezplodni osebni gonji med posameznimi voditelji strokovnega pokreta. Delavstvo spoznava, da si z batenjem svojih voditeljev le samo sebi škoduje. Delavstvo vidi, da se podjetnik veseli, če ima pred seboj delavsko armado z osmeženimi in oblatenimi voditelji. Kajti podjetnik ve, da mu armada, ki nima avtoritativnih voditeljev, ne more biti nevarna.

Koliko so voditelji internacionale škodovali strokovnemu pokretu z medsebojnimi osebnimi napadi! Domalega vsi marksistični delavski voditelji so danes pred javnostjo oblateni in označeni kot navadni koristolovci in varalice. Nobenega ugleda nimajo več. In z njimi vred ves marksistični strokovni pokret. Vsa moralna oporišča pokreta so uničena in organizacije se opletajo s praznimi sencami čenč osebnega značaja.

Iz žalostnih izkušenj preteklosti se mora delavstvo učiti. V delavskem pokretu mora vzkleti novo življenje. Zavladati mora stara solidarnost in zaupanje v vodstva strokovnih organizacij. V delavstvu samem je moč. Od drugod pričakovati pomoč — je zaman. Kadar bo pričelo delavstvo zopet uporabljati svoje sile v strnjениh organizacijah z realnimi akcijami, takrat napočijo za delavstvo ugodnejši časi. Prej ne!

Stanovanska akcija v drugih državah.

Pomanjkanje stanovanj je v vseh evropskih državah veliko. Vzroki stanovanske bede so povsod enaki: ustavitev gradnje stanovanskih hiš tekom vojne, druginja, prirastek sklenjenih zakonov po vojni, propadanje starih stanovanj, zgrajenih pred vojno. V javnosti se pojavljajo

različni predlogi, kako odpraviti stanovansko bedo. Nekatere občine izvajajo že svoj preizkušeni stavbeni program. Da spoznamo, kaj se pri nas v pogledu pomanjkanja stanovanj ni storilo, je poučno proučevati, kaj so napravile za omiljenje stanovanske bede druge evropske države.

jevoljo, da je ostal sam za mizo. V skrbeh, da zaostane, se je pomešal med gručo.

Društvo je bilo že napol ustanovljeno. Nekaka zasebna zaveza, klub «za povzdigo nemškega jezika in kulture».

Baš so bili v zadregi za zastopnika pri Sv. Jožefu, ko je pristopil Tomi. Ko je razločil, zakaj gre, se je ponudil:

«Dös übernim i!» (To prevzamem jaz.)

Gospod Müller je dvignil glavo in je pozdravil puškarja z očmi.

«Das ist (To je?) — — ?» je vprašal naokrog.

«Gornik», je odgovoril Tomi in se preril bliže.

Müller je začel razlagati pravila kluba: nemška govornica v javnosti in doma, nemške knjige, nemška deca, nemško to in nemško ono, da je bil Tomi že več kot pijan. H huncu ga je potrepal Müller po rami in mu pojasnjeval, da je to časten in vzvišen posel, ki zahteva ljudi — mož, celih mož. Treba je delati kakor mravlje.

«Seveda ne zastonj», je dodal slednjič zapupno in prijateljsko, da je puškar pozabil vse misli o krivici na svetu. Potolažen in razigran je odšel pozno v noč iz pivnice...

Pred kočo je postal. Kakor kij ga je težila glava in globoko nekje se je oglašalo očitaneje. Pritisnil je na kljuko in je majaje obstal:

«Prekleti svet!»

Pogledal je proti nebu in zaškrtal z zobmi.

V veži mu je prišla žena nasproti. Napol oblečena, z razpuščenimi lasmi, drhteča in plaha je stala pred njim kakor živa žrtev. V desnici je držala svečo, z levico je zakrivala prsi.

«Tončeta vije božjast — že vso noč», se ji je izvilo z grozo.

Puškar se je vzravnal. Hipoma ga je pustila pijanost in roki sta mu omahnili brez moči.

«Po zdravnika?»

Matilda je brez odgovora odprla duri v sobo. Roka se ji je tresla; vse misli so bile pokorne edino materi.

«Poglej, kako trpi», je pokazala na posteljo. Ko pa je Tomi pristopil, je bilo dete mirno in že brez življenja.

«Kakor kazen», je pomislil na minuli večer. Pogledal je sinka in ženo:

«Zdaj ga nama ne bo treba rediti —»

Matilda je sklenila roki in je viknila:

«Tomi —»

V naslednjem hipu je slonela na njem, ga prosila in rotila, a mož jo je čul kakor iz dalje. Sama nasprotja so prekipevala v njem — očitaneje je rodilo očitaneje in vrhu vsega dih smrti. To slednje, ki mu je udarilo v družino kakor blisk, ga je zadelo najhuje.

«Veš, Matilda, mi smo Nemci», je vrgel brez zveze.

Žena ga je pogledala skozi solze.

Tini, ki je videla in slišala vse, je razširila oči in zājokala. Kakor z ognjenim železom zarisan je ostal večer in vsa noč v njeni duši.

III.

To je bilo življenje, kakor na ražnju. Oče je hodil sklonjen in mrk, mati je molčala, a Tini je kipela v svojih slutnjah in premišljevanjih. Včasih, ko se je zmračilo, se je stisnila v kot in vsa trepetala od groze. Ves svet, to se pravi: Sv. Jožef in travniki proti Reberjam, vse to, kar je bilo prej zanjo lepo in solčno, je dobilo senco tujega in neznanega. Groza je dihala v gozdu, z vsake veje in izpod vsakega drevesa se je režal strah. Kadar so legle večerne sence na gozd in na njive, si Tini ni več upala izpod strehe. Zagrnula je okna in se venomer ozirala okrog sebe. Kakor hitro se je zamišljala v brezdelju, je začutila materino grčanje in očetove udarce. Bratec, majhen in droben, je ležal na postelji in se vil in penil, da se ni upala ozreti tja. Velost starke je objela otroka in na obraz je dahnila voščeno-rumena barva. Mati ji je odkazovala mala dela, toda, kar je Tini prijela, ji je padlo iz rok..

«Neroda», se je hudovala mati in neredkokrat je občutilo dekletu težo njenih rok. Udajalo se je vselej brez ugovora — nič smeha, nič joka; le sovražne poglede je vračala z enakimi.

(Dalje prihodnjč.)

O stanovanjski akciji Češkoslovaške republike smo že ponovno govorili v našem listu. Danes hočemo obravnavati stanovanjske akcije v Avstriji, oziroma na Dunaju, v Angliji in na Holandskem.

V vseh navedenih državah je še danes v veljavi stanovanjska zaščita. V Angliji nameravajo odpraviti stanovanjsko zaščito tekom dveh let, dočim se v Avstriji in na Holandskem zaenkrat o tem še ne govori. Vse stranke v teh državah od konservativne do delavske stranke so si edine v tem, da se izjemni zakoni, ki urejajo razmerje med hišnimi posestniki in najemniki, ne morejo ukiniti toliko časa, dokler ne bo dana možnost, da dobe brezstanovanjci streho. Pri nas je v tem pogledu drugače. Državna uprava ni storila za omiljenje stanovanjske bede skoraj še ničesar, občine pa vsled omejenih sredstev malo, a se je navzlic temu sklenilo, da se s 1. novembrom ukine stanovanjski zakon.

S prisilnim gospodarstvom s stanovanji se gotovo ne bo odpravilo stanovanjske bede. Z zakoni se lahko obstoječe prostornine razdeli, zaščiti najemnike pred samolastnimi odpovedmi hišnih gospodarjev, ne zgradi se s tem novih stanovanj, kar je najpoglavnejše. Poleg stanovanjske zaščite mora vsaka država imeti stanovanjski gradbeni program in najti finančna sredstva za izvedbo tega programa.

Dunaj.

Dunaj je z zvezno ustavo dobil položaj dežele. Odločil se je od Nižjeavstrijske in je postal samostojen državni člen republike. Dunajski občinski svet je obenem deželni zbor. To je važno zategadelj, ker ima sedaj Dunaj enako z ostalimi deželami v republiki pravico do lastne zakonodaje, v kolikor ni po ustavi pridržana zveznemu svetu.

Leta 1922. je dunajski občinski svet sklenil, da se s 1. majem 1922. uvedeno najemniško oddajo porabi za zgradbo novih stanovanjskih hiš in kolonij. Poleg tega so se najela posojila več milijard kron za zgradbo stanovanj. Obresti za posojila so se krila iz najemniške oddaje.

Za dunajska stanovanja je zakonito določena najemnina v starih kronah. Z uvedbo nove valute je stara najemnina ostala, tako da dunajski hišni posestnik skoraj ničesar ne dobi za stanovanja od svojih najemnikov. Določeno pa je, da morajo najemniki plačevati hišnim posestnikom primerne zneske za popravila in čiščenje hiš. Najemnikom je nadalje predpisan poseben davek, katerega plačujejo občini za zgradbo novih stanovanj. Za manjša stanovanja plačujejo najemniki 7 dinarjev davka mesečno, za stanovanja preko štirih sob 72 dinarjev, za luksurijska stanovanja do 800 dinarjev in za gosposke palače celo 32.000 dinarjev mesečno. Dunajska občina dobiva na ta način okrog 32 milijonov šilingov (256.000.000 Din) letno dohodkov.

Z denarnimi sredstvi, ki jih dobiva občina od najemniškega davka in iz postavki svojega proračuna se je pričelo izvajati velikopotezno gradbeno akcijo. Dunajski občinski svet je 21. septembra 1923. sklenil, zgraditi tekom 5 let 25.000 stanovanj. V letih 1925. in 1926. je dunajska občina izdala 95 milijonov šilingov (760.000.000 dinarjev) za zgradbo novih stanovanj. Za nove stanovanjske hiše, katere zgrade privatniki, velja 30letna davčna prostost in se je na ta način dvignilo tudi privatno inicijativo za odpravo stanovanjske bede.

Število dunajskega prebivalstva se je v povojni dobi znižalo od 2.030.000 na 1.860.000. Vendar pa znižanje prebivalstva ni bilo merodajno za presojo stanovanjske potrebe. Kajti po uradnih podatkih se je zvišalo število gospodinjstev, ki edino določujejo potrebo po stanovanjih, na 40.000. Dunajski stanovanjski urad je imel koncem leta 1925. okroglo 20.000 stanovanjskih prijav, katere so bile zaznamovane kot utemeljene in prednostne pred drugimi prosilci.

Na Dunaju se je gradilo le mala stanovanja. Največja obsegajo 2 sobi, shrambo, predsobo, kuhinjo in stranišče s prostornino 48 kvadratnih metrov. Zidalo se je tudi stanovanja z eno sobo s prostorom za kuhinjo, predsobo in straniščem v izmeri 20 kvadratnih metrov. Stanovanjske hiše imajo z zelenjem zaraščena dvorišča, ki služijo otrokom kot igrišča. V nekaterih hišah se nahajajo igralne dvorane, dalje mestna otroška zavetišča in vrtci. V hišah, kjer je nastanjenih več kot 300 strank, so urejene pralnice s stroji. Pri nekaterih hišah se je napravil tudi poskus z vzdano opravo.

Anglija.

V Angliji so pričeli že leta 1919. z javnimi sredstvi podpirati graditev stanovanjskih hiš. V Angliji se grade le enostanovanjske hiše. Prvi stanovanjski zakon je določeval, da plača država za amortizacijo vsake nove hiše (stanovanja) 11.000 dinarjev. Država se je obvezala plačevati ta prispevek do leta 1980. Na ta način se je zidalo 200.000 hiš. Drugi stanovanjski zakon iz leta 1919. je podprl privatno inicijativo s tem, da je država plačala vsakemu graditelju nove hiše enkratni prispevek 34.000 do 43.000 dinarjev. Zgradilo se je 41.504 hiše, kar je državo stalo 270 milijonov dinarjev. V letih 1921.—1922. je vladala v Angliji velika druginja in je stavbena podjetnost skoraj popolnoma zastala. V teh letih se v Angliji ni gradilo, država ni dovoljevala stavbenih podpor in se je omejila le na izdatke za že dovoljene in v zgradbi nahajajoče se stanovanjske hiše. Leta 1923. je bilo v Angliji z novim stanovanjskim zakonom, ki bistveno spreminja tozadevne zakone iz prejšnjih let, določeno, da plača država po 6 funtov (1350 dinarjev) na leto za dobo 20 let za vsako od občin zgrajeno hišo (stanovanje). Z zakonom od leta 1924. se je državni prispevek zvišal na 9 funtov (2475 dinarjev) letno in za dobo 40 let. Predpisano je, da v z državno podporo zgrajenih hišah ne smejo prekoračiti najemnine višino predvojnih najemnin v delavskih hišah. Zadrugam in društvom, ki grade hiše, je dovoljeno, da dobe za vsakih 6 funtov državne podpore občinska posojila od 75 do 100 funtov (do 27.000 dinarjev). S tem je omogočeno, da se samo z državno podporo lahko hiše v štiridesetih letih obrestujejo in amortizirajo. Do 1. novembra 1926. je bilo na podlagi tega zakona zgrajenih 67.570 stanovanj, 63.057 se jih je pa še nahajalo v zgradbi. Skupno število z državno podporo zgrajenih stanovanjskih hiš je bilo 1. novembra 1926. na Angleškem in Irskem 526.826, dočim se je nahajalo še 124.250 hiš

v stanju grajenja. Brez državne pomoči se je do tega časa zgradilo v Angliji 300.000 stanovanjskih hiš.

Za stanovanjsko akcijo se je v Angliji izdalo iz državnih sredstev od leta 1919. do 1926. okroglo 13 milijard dinarjev. Predvidoma bo plačala Anglija do leta 1985. na obveznostih, ki jih je prevzela s stanovanjskimi zakoni okrog 130 milijard dinarjev. Izdatki za stanovanjsko akcijo so znašali v Angliji samo v letih 1925.—1926. čez dve milijardi dinarjev. Stanovanjski zakon iz leta 1924. ima v vidiku zgraditev 2 in pol milijona hiš (stanovanj) do leta 1940. Anglija šteje 40 milijonov prebivalcev. Če upoštevamo to število, si lahko predočimo, koliko bi lahko po številu prebivalstva naša država žrtvovala za stanovanjsko akcijo. Naša država pa ni dala niti desetine tega, kar se je drugje dalo in vendar se upamo govoriti — o ukinjenju stanovanjske zaščite.

Holandska.

Na Holandskem dovoljuje država občinam posojila za nakup stavbišč in za zgradbo stanovanjskih hiš. Posojila se dovoljujejo tudi stavbnim zadrugam. Poleg posojil dobe lahko graditelji v posebnih primerih prispevke za vzdržavanje stanovanj. Posojila se dovoljujejo proti obrestim, ki jih mora plačevati država. Obresti so znašale pri prvih posojilih 3³/₄ odstotka, pozneje pa 4¹/₄, 5 do 6 odstotkov. Amortizacija posojenega kapitala se izvrši od 50 do 75 let. Stavbene zadruge so za svoje gospodarstvo podvržene državnemu in občinskemu nadzorstvu. Za vzdržavanje stanovanj prispeva država, če so pri zgradbi potrebne prezidave, ali pa če stanovalci vsled razmer ne morejo plačevati presežka, ki bi nastal v primeri z normalno najemnino. Država je priznavala tudi privatnikom za zgradbo stanovanjskih hiš premije in sicer za zgradbe, ki niso presegale 450 kubičnih metrov. Najvišja premija je znašala v Amsterdamu 2500 goldinarjev, na deželi pa 2200 goldinarjev. Poleg tega je priskočila privatnikom država na pomoč s hipotekarnimi posojili za dobo 15 let proti 60dostotnemu obrestovanju. Privatni graditelji, ki reflektirajo na državno podporo, se morajo obvezati, da tekom amortizacijske dobe brez dovoljenja občinskih svetov ne zvišajo najemnine. Država je dovolila leta 1921. za 25.048, leta 1922. za 28.908, leta 1923. za 30.869, v celem za 84.825 stanovanj premije. V letu 1926. se je zgradilo na Holandskem 40.000 stanovanj. Kot na Angleškem se tudi na Holandskem grade skoraj izključno le endružinske hišice v vrtnih kolonijah.

Politični pregled.

Vladni zavezniki o Vukičeviću. V beogradskem okrožju, v Meljakovem, je Davidović izjavil na shodu: Priznati moram, da sem tudi jaz pomagal predsedniku vlade, da je prišel do svojega sedanjega položaja. Priznam pa, da sem storil pogreško. Če pa mi bo še kdaj postavljeno vprašanje, ali naj bo predsednik vlade ali naj ne bo, mislim, da mi ni treba povedati, kako bom predlagal. V svojo obrambo naj navedem naslednje: Sedanji predsednik vlade je že dvajset let narodni poslanec, a se kljub temu nikoli v Narodni skupščini ni oglasil k besedi in mi je bilo potemtakem nemogoče, da pogodim, kaj on misli in kaj namerava. Da je nastopil kdaj v skupščini bi vedeli, kako misli in kako nam je ravnati. Navzlic tem jasnim besedam šefa demokratske stranke pa klerikalci po svojih shodih še vedno trdijo, da bodo demokrati še naprej podpirali Vukičevićovo vlado, v kateri bodo sedeli tudi oni. Kdo bi se ne smejal njihovi naivnosti?

Veliko poklicanih, a malo izvoljenih. Za volitve v Narodno skupščino je vloženi v 56 volil-

nih okrožjih 457 kandidatnih list z okroglo 4000 kandidati. Najbolj razcepljeni nastopajo pri volitvah radikali, ki imajo po nekaterih volilnih okrajih celo po 4 kandidatne liste.

Občinske volitve v Ljubljani so razpisane na dan 2. oktobra. Sedaj se vrši vlaganje kandidatnih list. Prvi so vložili kandidatno listo klerikalci. Nosilec klerikalne liste je dr. Gosar. Klerikalci so bili po sporu z dr. Stanovnikom v veliki zadregi, koga naj postavijo za nosilca liste. Nikogar niso mogli najti. Končno so se zatekli k zasilni kandidaturi dr. Gosarja, ki bo pa mandat občinskega svetovaleca odložil, ker je upanje, da bo izvoljen za narodnega poslanca. Krščanski socijalci niso našli mnogo prostora na klerikalni kandidatni listi. Vodstvo stranke je milostno dovolilo, da kandidira le en krščanski socijalec na sigurnem mestu. — Drugi so vložili listo socijalni demokrati, na kateri fungira kot nosilec dr. Likar, uradnik OUZD. — Tretja lista je bila vložena od naprednega bloka z dr. Pucem kot nosilec. — Sedaj se pripravljajo vložiti kandidatno listo še

dr. Ravniharjevi radikali in dr. Lemeževi komunisti. Gre jim pa bolj trda pri sestavljanju liste, ker pač ni lahko dobiti 98 kandidatov, ko imajo pa komaj toliko pristašev.

Nov davek. Klerikalci so venomer zatrjevali, da se v Sloveniji takoj odpravijo neusmiljena davčna izterjavanja, kakor hitro bodo imeli vpliv na vlado. Kakor pa vse obljube klerikalcev ne drže, tako tudi ta ne. Davčni predpisi so ostali enako strogi, kot so bili pred klero-radikalno zvezo. Le ta razlika je sedaj, da se pobirajo še nove občutne davščine. Privatni nameščenci morajo plačati več davka in davek na ročno delo je raztegnjen še na delavstvo v državnih podjetjih. Poleg tega se je pričela letos pobirati še takozvana vojnica. Vse osebe, ki so za vojaško službo stalno ali začasno nesposobne, morajo za dobo 25 let plačevati 50 odstotkov od vsote vseh neposrednih davkov na račun novega vojaškega davka. Le oni, ki so bili že pred 1. januarjem 1924. podvrženi vojnici, jo plačujejo po starih avstrijskih predpisih, ki so znatno milejši od sedanjih. Z uvedbo nove davščine so posebno prizadeti naši mali posestniki.

Ponesrečena Vukičevićeva agitacija. Ministrski predsednik Vukičević se je odpeljal na agitacijsko potovanje v Liko. Obiskal je Plitvička jezera, Udbino, Gospič in Senj. Povsod ga je pa prebivalstvo zelo neprijazno sprejelo. Vsi sklicani shodi so se ponesrečili. V Liki Vukičević ne bo dobil veliko glasov.

Državnega uradnika se preganja, ker kandidira na kandidatni listi SDS. Ministrski predsednik Vukičević je ogorčen, kadar se mu očita, da izvaja njegov režim volilni teror. Da pa očitki le niso brez podlage, dokazuje vest, ki jo je priobčilo glasilo javnih nameščencev «Naš glas» in ki se glasi: Ravnatelj I. gimnazije v Sarajevu, znani nacionalni in prosvetni pionir, predsednik proforskega društva, sekcije Sarajevo, predsednik Saveza državnih nameščencev za Bosno in Hercegovino in kot tak član širše uprave Glavnega Saveza, g. Milan Čuković je bil določen za kandidata neke opozicijske liste (SDS, op. ur.) za okraj Travnik, Bosna. Čuković je že od prvega dne svojega nastopa odkrit pristaš svoje stranke in je bil že za prejšnje državnozborske volitve na kandidatni listi. Zbog svojega velikega znanja in korektnosti uživa v vseh krogih, tudi pri političnih nasprotnikih, velik ugled in spoštovanje. Kot gimnazijski ravnatelj je že sedmo leto na svojem mestu. Sedaj, in sicer za časa šolskih počitnic, so pa Čukovića nenadoma premestili iz Sarajeva v Bihač. Ta premestitev se ne more utemeljiti s službeno potrebo. V oči bije težnja, da se otežkoči Čukoviću kot uradniku priprava za volitve in da se mu zmanjšajo šance za volilni uspeh. Nikdar se nismo vtikali in se tudi sedaj ne vmešavamo v strankarske in partizanske boje. Naš list je v najbolj čistem zmislu besede samo stanovsko glasilo, strogo nevtralnno in preko strank. In zato tem bolj odločno in energično protestiramo proti tej krivični in neopravičljivi premešitvi g. Čukovića, ki se ga hoče tem potem prikrajšati za osnovne državljanske pravice. Prilika jim je dobro došla, ker imajo opraviti z uradnikom. In baš ta dokaz žalostne partizanske nestrpnosti nas revoltira. Kakor da je uradnik v naši državi državljan druge vrste! Poleg tega je gospod Čuković iz stroke, ki mu ni po nikakšnem zakonu zabranjeno, da ne bi smel kandidirati za narodnega poslanca.

Fašistovsko nasilje nad našim narodom. Tržaške oblasti so razpusile 12 slovenskih sportnih organizacij, ker se niso včlanile v fašistovsko sportno centralo.

Kongres narodnih manjšin. V Ženevi je bil otvorjen kongres narodnih manjšin, kateremu predseduje slovenski poslanec v italijanskem parlamentu Wilfan. Sklenjeno je bilo, da je spre-

jem nadaljnjih manjšin odgoden dotlej, da bo izdelan novi statut manjšinskega kongresa. Kongresom narodnih manjšin bi radi prisostvovali Belorusi iz Poljske in Litvanskega, Frizi iz Nemčije, Makedonci iz Jugoslavije, Bolgarije in Grčije ter Židje iz Avstrije. Po otvoritvi je imel zastopnik nemške manjšine v baltičkih državah referat o pomenu kulturne avtonomije narodnih manjšin. Izvoljene so bile na kongresu sekcije, ki predložijo svoje sklepe plenumu. Na kongresu je zastopanih 40 narodnih manjšin iz Evrope s 100 delegati.

Sacco in Vanzetti. Že več tednov se je ves svet zanimal za usodo italijanskih anarhistov Saccoja in Vanzettija, katera je ameriško sodišče v Bostonu obsodilo na smrt, četudi jima ni bila dokazana krivda. Zgodovina procesa proti Saccoju in Vanzettiju je ta-le: V aprilu leta 1920. so našli v bližini Bostona umorjena in oropana nekega blagajnika in njegovega spremljevalca, ki sta imela s seboj večje denarne zneske. Roparski morilci, trije moški, so pobegnili na avtomobilu. Kmalu nato je policija prijela tri anarhiste, češ da so oni izvršili umor. Eden je dokazal svoj alibi, druga dva, Sacco in Vanzetti, pa nista mogla ali nista hotela dokazati, kje sta bila ob času umora. Razprava proti njima se je pričela v maju 1921. Zaslišanih je bilo nad sto prič, katerih izpovedi so bile seveda deljene. Nekatere priče so izpovedale obema obtožencema v škodo,

druge zopet olajševalno. Sacco in Vanzetti sta ves čas zatrjevala, da sta nedolžna. Krivde jima tudi niso mogli dokazati. Pokopalo pa ju je dejstvo, da sta odkrito priznala, da sta anarhista in komunist. Bila sta obsojena na smrt na električnem stolu, čeprav so dokazi o njuni krivdi zelo pomanjkljivi in nezadostni. Zagovorniki so dosegli revizijo procesa, toda sodišče se ni dalo prepričati o nedolžnosti obeh obsojencev, čeprav je neki na smrt obsojeni Portugalec pred svojo justifikacijo izpovedal, da je on izvršil dotični umor in da Sacco in Vanzetti nista sodelovala. Tako se je vlekel proces polnih sedem let, ne da bi se položaj za obsojenca kaj izboljšal. Letos v juniju je prešla afera Sacco in Vanzetti v odločilno fazo. Smrtna obsodba obeh Italijanov je bila znova potrjena, vrhovno sodišče je odklonilo revizijo procesa in odredilo justifikacijo. Električni stol je napravil konec njenemu duševnemu trpljenju, ki je bilo skoro gotovo hujše kakor pa smrt sama. — Z justifikacijo Saccoja in Vanzettija je zagrešila Amerika justični umor. Smrti nista zapadla zaradi očitane zločina, ampak zato, ker sta bila anarhista. Pomagali niso protesti vsega kulturnega sveta, nobene prošnje in ne manifestacije delavstva, nedolžna obsojenca sta morala na morišče. Justifikacija je vzbudila povsod po svetu veliko ogorčenje. V Ameriki in v Evropi so se vršile demonstracije proti rabeljski ameriški justici.

Socijalni razgled.

Tobačni upokojenci. Po novem pravilniku, ki ureja prejemke za tobačne upokojence, dobi za 40letno službovanje upokojenec ali upokojenka po 200 do 250 Din mesečne pokojnine. Pred vojno so dobivali tobačni upokojenci po 80 kron mesečno, kar je nedvomno petkrat več kot pa sedaj. Vse drugače se plačuje v drugih državah, ki so nastale na razvalinah Avstro-Ogrske, tobačne upokojence. Avstrija plačuje tobačne upokojence za 35 službenih let s 1000 dinarji mesečne pokojnine, Češkoslovaška pa celo s 1500 dinarji. Tobačno delavstvo je pričakovalo, da se uredi pokojnine tako, da bo dobil upokojenec vsaj 800 dinarjev mesečno. Klerikalci so tobačnemu delavstvu neprestano obetali, da to tudi dosežejo za tobačno delavstvo. Klerikalci so pa pozabili na svoje obljube in so prepustili tobačno delavstvo največji bedi.

Železničarji, organizirani v Udruženju jugoslovanskih nacionalnih železničarjev, so predložili prometnemu ministru generalu Milosavljeviću obširno spomenico, ki vsebuje vse zahteve in želje železniškega osebja glede zboljšanja gnotnega in socijalnega položaja.

Člani razsodišča delavskega zavarovanja. Pravosodno ministrstvo je imenovalo člane razsodišča delavskega zavarovanja v Ljubljani, in sicer: podpredsednika deželnega sodišča v Ljubljani g. Petra Keršiča za predsednika razsodišča, deželnosodna svetnika gg. Mihaela Vehovarja in dr. Milka Gabra za namestnika predsednika.

Izseljeniški kongres. Od 25. do 27. septembra se vrši v Rogaški Slatini izseljeniški kongres, ki bo razpravljal tudi o socijalni in gnotni zaščiti naših rudarjev na Westfalskem. Ministrstvo za socijalno politiko odpošlje na kongres delegata.

Narodno-strokovna zveza.

Vevče. Podružnica Narodno-strokovne zveze v Vevčah je imela v četrtek 25. t. m. svoj redni občni zbor, na katerem se je izvolil nov odbor. Več o tem občnem zboru v prihodnji številki.

Jesenice. Odbor podružnice Narodno-strokovne zveze sporoča, da se s prihodnjim mesecem prične redno delovanje društva. Podružnica bo priredila več sestankov in predavanj, za katere je že napravila načrt. Zadnja dva meseca je podružnica prenehala s delom vsled počitnic, vendar je odbor pripravljal vse potrebno za redno delo, ki se prične v septembru. Odbor prosi vse člane, da se sigurno udeležijo prvega sestanka, ki bo objavljen v «Novi Pravdi», ker se na njem pogovorimo o programu našega dela. Blagajnik podružnice pa prosi vse člane, da takoj poravnajo članarino, sicer se jim ustavi list in izgubijo po poslovniku tudi vsako pravico do podpor. Da to preprečijo, naj plačajo članarino. — Podružnica opozarja na svojo knjižnico, ki je odprta redno vsako sredo od 6. do 8. ure zvečer in je dostopna vsej javnosti. Knjižnica šteje že sedaj nad 400 prav lepih knjig in se bo v kratkem spopolnila in nabavilo vse

novije knjige. Vsi, ki ljubijo lepo čtivo v zimskem času, naj se poslužijo naše knjižnice in ji tako omogočijo spopolnitev. Čim več bo čitateljev, tem več bo novejših knjig.

Brezposelne podpore Delavske zbornice. Ker nam še vedno prihajajo nove prošnje za brezposelno podporo in se nas sprašuje o rešitvi takih prošenj, sporočamo vsem, da se je dovoljeni znesek že porabil in čakajo nove prošnje novega kredita. Ko bo nakazan, se prošnje takoj rešijo.

Naše nove podružnice. V zadnjem času je pričela NSZ z novo akcijo za ustanovitev novih postojank. Pred kratkim je ustanovila svojo organizacijo v Cerknici, sedaj je na delu, da postavi še več organizacij v ljubljanski okolici in na Gorenjskem. Tovariši naj bi povsod pomagali ustanoviti čim več novih postojank.

**Priporočajte in širite
„Novo Pravdo“**

Tedenske vesti.

* **Smrt poveljnika orožništva v Sloveniji.** V Ljubljani je te dni nenadoma preminul poveljnik orožništva v Sloveniji podpolkovnik Marko Manigodič, komandant 8. žandarmerijskega polka. Zvečer je bil še zdrav in vesel, ponoči pa ga je zadela srčna kap v njegovem stanovanju na Bleiweisovi cesti v poslopju žandarmerijske komande. Marko Manigodič je bil rodom iz Hercegovine. Blag mu spomin!

* **Zborovanje slovenskih vojakov iz svetovne vojne na Brezjah.** Zveza slovenskih vojakov je v nedeljo, kakor običajno vsako leto na ta dan, priredila na Brezjah svoje zborovanje. Tam so se našli bivši tovariši iz svetovne vojne in si zopet segli v roke. Bil je to tretji občni zbor zveze, ki si je nadela nalogo ohraniti in učvrstiti spomine na žrtve svetovne vojne in tudi pomagati živim žrtvam, invalidom in sirotam. Redni in posebni vlaki so pripeljali na Otoče tisoče mož in fantov. Na prostem pred cerkvijo na Brezjah se je vršila svečana služba božja, pred katero je imel bivši vojni kurat g. Bonač pridigo. Med mašo je svirala vrla železničarska godba «Sloge» iz Ljubljane. Po končani službi božji so pevci zapeli pod vodstvom učitelja g. Wagnerja žalostinko «Blagor mu», «Oj Doberdob» in nekaj drugih priložnostnih pesmi. Glavno zborovanje je vodil predsednik ZSV major g. Colarič, ki je uvodoma pozdravil vse navzoče. Z zbora je bila odposlana pozdravna brzojavka Nj. Vel. kralju na Bled. V odbor Zveze so bili soglasno izvoljeni naslednji možje in fantje: predsednik major Colarič, potem Bonač, Wagner, Matičič, Hafner, Knific, Šturm, Tome, Lončar, Martinc, Orehek, Korošec in Staudeger.

* **Neupravičena prevedba za dnevničarje.** Kljub jasni odredbi finančnega zakona so bili prevedeni za dnevničarje tudi nekateri taki zvaniki, oziroma služitelji, ki so imeli na dan 1. aprila 1927. več kakor tri leta vštete službene dobe. Ker se jim je napravila s tem krivica, naj se pritožijo na ministrstvo, oziroma na državni svet.

* **Poslanec Žebot zopet obsojen v zapor.** Minuli petek bi se bil moral zagovarjati bivši poslanec Franjo Žebot pred sodiščem v Št. Lenartu radi žalitev, ki jih je iznesel nedavno na javnem shodu proti tamošnjemu voditelju samostojnih demokratov, g. dr. Milanu Gorišku. Javno ga je obdolžil, da je hotel obogateti s protizakonito nabavo davka prostega bencina. Na shodu je še ljudi pozival, naj to povedo dr. Gorišku, da ga bo ta lahko tožil. Kakor hitro pa je dr. Gorišek vložil tožbo proti Žebotu, se je junak hotel skriti za svojo namišljeno poslansko imuniteto. Tudi k razpravi ni prišel. Sodišče pa je bilo drugega mnenja in je Žebota obsodilo na teden dni zapora, ki se ne more spremeniti v globo. Sodišče je pri razglasu razsodbe poudarjalo, da bi denarna kazen obsojenca ne mogla popoboljšati in da tudi ne bi dosegla svojega namena.

* **Visoka starost.** V visoki starosti 97 let je umrla te dni v Vičavi gospa Elizabeta Belšakova. Pokojnica je bila že dolgo vrsto let vdova po znanem Belšaku, ekonomu na graščini grofa Herbersteina v Gornjem Ptujju. Veljala je za najstarejšo osebo celega okraja. Vse do zadnjega časa je bila še zelo močna in je pri polni zavesti mirno zaspala. Pogreb se je vršil na pokopališču v Rogoznici. Blag ji spomin!

* **Zamorska vas v Ljubljani.** Upravi Ljubljanskega velesejma se bo posrečilo pridobiti za pokrajinsko razstavo «Ljubljana v jeseni» v goste celo zamorsko vas z lastno godbo, plesi, šegami in običaji. Vas šteje 40 prebivalcev, ki se nahajajo sedaj v Frankfurtu. Zamorcem bo prideljena še posebna skupina Indijcev fakirje, ki bodo s svojimi fakirskimi čarovnijami presenetili Ljubljančane.

* **Nova žrtev Save.** V Mednem se je kopalo v nedeljo več kopalcev, med njimi 16letni klju-

čavničarski vajenec Anton Bahovec iz Št. Vida nad Ljubljano. Za kohanje si je izbral samotni prostor. Bahovec ni znal plavati. V vodi ga je nenadoma zaneslo valovje v stran, kjer je Sava zelo globoka. Pričel je klicati na pomoč, toda ta je bila izključena, ker so ga valovi naglo zagrnili in ga odnesli proti Tacnu.

* **Smrtna nesreča z motorjem.** Prejšnji četrtek zvečer se je v bližini Sv. Križa pri Litiji dogodila grozna nesreča. Starešina finančne kontrole iz Sv. Križa g. Alojzij Žerjal se je popoldne odpeljal z motornim kolesom po službenih potih v bližnje vasi. Po končanih opravkih se je proti večeru vračal zopet domov. Okrog 21. ure je privozil do ovinka Kila v bližini Sv. Križa, kjer se prične strm klanec. Žerjal, ki kot začetnik še ni dobro obvladal motornega kolesa, je tu postal nesiguren, kar je rodilo nesrečo. Žerjal je prišlo pod sprednje kolo kamenje, ki ga je hipoma vrglo v stran kraj ceste, kjer je z vso silo zadel ob občestni kamen. Nesrečnež je pri tem treščil z glavo ob kamen in obležal na mestu mrtev. Ponesrečenec je bil primorski rojak in kremenit značaj. Blag mu spomin!

* **Smrtna nesreča ključavničarskega vajenca.** Pri zgradbi velike mestne stanovanjske hiše na Ahačjevi cesti v Ljubljani je bil med drugimi zaposlen tudi ključavničarski vajenec Alojzij Marinko iz Spodnje Šiške. Fant se je učil ključavničarske obrti pri mojstru Martinčiču na Rimski cesti. Minuli petek so bili na stavbi zaposleni z montiranjem nadsvetlobnih oken na stopnišču. Pri premikanju odra od enega okna k drugemu je mladi Marinko pomagal vleči bruna na novi del odra. Pri tem je hotela nesreča, da ga je neko težko bruno potegnilo za seboj ter je padel 18 metrov globoko v klet. Dobil je težke notranje poškodbe, katerim je med vožnjo v bolnico podlegel.

* **Samomor v plamenu.** Iz Vučje vasi nam pišejo: Dne 6. t. m. sta se sprla Franc Golinar in njegov sin Franc, pri čemer je sin zažugal očetu, da bo zažgal hišo. Ker je bil dotičnega dne popoldne sin sam doma, je res zapalil hišo in zraven še sam ostal v ognju. Ko so gasilci ogenj pogasili, so našli njegovo truplo, kateremu sta že odgoreli leva noga in roka. Pokojnik je bil dober slikar in pošten človek. Star je bil 31 let. Nesrečnik zapušča ženo in troje nedoraslih otrok. Bodi mu ohranjen blag spomin!

* **Samomor pri Treh ribnikih v Mariboru.** Te dni, je razburila Mariborčane vest o nepričakovanem samomoru podpolkovnika g. Frana Jurkoviča, koroškega rojaka, ki je bil v Mariboru splošno priljubljena osebnost. Pokojnik je bil že v stari Avstriji na glasu kot dober vojni strokovnjak. Po prevratu je takoj stopil v narodno službo in služil ves čas v Mariboru, odkoder je bil šele letos premeščen na jug. Svojo rodbino je pustil tukaj in je prišel šele pred par dnevi na dopust v Maribor, kjer si je pognal pri Treh ribnikih kroglo v glavo. Zapušča ženo in dva nedoletna otroka. Dobili so pri njem odprta pisma, v katerih se poslavlja od svojcev in navaja vzrok svojega koraka. Blag mu spomin!

* **Krava potopila in rešila gospodarja.** Minuli torek je hotel posestnik Makovec iz Prekarja pri Kresnicah peljati kupljeno kravo in mladega junčka v čolnu brodarja Grčarja preko Save domov. Junček je radevolje vstopil, krava pa se je čolna branila. Ko so videli, da krava noče v čoln, so jo siloma hoteli spraviti vanj. Kravi pa to početje ni ugajalo. Skočila je z obrežja preko čolna v tri metre globoko Savo in potegnila s seboj lastnika Makoveca, ki je kravo krepko držal za vrv. Makovec in krava sta takoj izginila v kalni vodi. Navzoči so že mislili, da bo po njem. Kmalu pa se je iz vode pokazalo rogovje in roka potopljenca. Makovec se je namreč tudi v vodi

krčevito držal za vrv, kar ga je rešilo. Krava ga je potegnila na suho.

* **Gozdni požar v kočevski okolici.** Iz Koprivnika pri Kočevju poročajo: Te dni je po nepredvidnosti delavcev, zaposlenih pri kuhanju oglja v gozdu posestnika Ernesta Wuchsa, nastal požar, ki se je razširil na gozdove posestnika Kumpa, Laknerja in kneza Auersperga. Zaradi velike suše in vetra se je širil požar z bliskovito naglico, zavoljo česar se je bilo bati, da bo napravil ogromno škodo in da ga vobče ne bo mogoče pogasiti. Da ni povzročil požar večje škode, se je zahvaliti le tukajšnjim vrlim orožnikom, ki so si prizadejali mnogo brige, da se je ogenj omejil.

* **Vlom v Dramljah.** Na Štajerskem se zadnje čase klati več vlomilskih tolpa. Posebno na piki imajo vlomilci samotnejše hiše. Tako so si neznan tatovi v noči od sobote na nedeljo izbrali za vlom vinogradniško hišo nadučitelja Jelovška v Dramljah. Odnegli so iz hiše, kar se je le dalo premakniti. Pobrali so posteljnino, perilo, slike, uro in še razne manjše vrednostne predmete. Skupno so pobrali za kakih 10 tisoč dinarjev plena. Orožništvo je začelo pridno zasledovati vlomilsko tolpo.

* **Huda nesreča v kamnolomu.** V Poganceh pri Novem mestu razstreljujejo tako zvani Berončev hrib, last več posestnikov. Kamen in pesek tega hriba uporabljajo skoro pri vseh tamošnjih stavbah. Pri razstreljevanju skal je bil zaposlen tudi Anton Štih, posestnik iz Gotne vasi. Ker se te dni mina ni takoj vnela, je šel Štih pogledat, kaj je temu vzrok. V svoji nepremišljenosti je vzel palico in pričel drezati v mino. Ta se je nenadoma vnela, eksplodirala in vrgla štih več metrov v stran, vsega razmesarjenega. Prihiteli so sosedje in ga prenesli v njegovo hišo, kjer so ga za silo obvezali.

* **Popravilo mosta na Kolpi.** Iz Metlike pišejo: Letos so zopet popravljali leseni most čez Kolpo, kar zelo ovira promet. Taka popravila pa vsako leto tudi mnogo stanejo. Bil bi že čas, da se prične misliti na napravo novega betonskega mosta, kajti če nastanejo zopet poplave, ne vemo, ali bo naš kolpski most še zdržal. Nov betonski most tudi ne bo potreboval vsakoletnega popravila.

* **Strela ubila jezdecu konja.** V Hercegovini je divjala te dni huda nevihta. V Gračevcih je strela udarila v konja, katerega je jahal kmet Peter Gjorgjevič. Konj je obležal mrtev, kmetu pa se ni zgodilo nič žalega.

* **Tatvina v Bistrici.** V Bistrici pri Limbušu je bilo krojaču Ivanu Karnerju iz nezaklenjene sobe ukradeno novo kolo, vredno 2400 Din; dalje mu je zmanjkala tudi črna denarnica s 3040 dinarji gotovine, siva suknja, vredna 500 Din in doza za tobak, vredna 30 Din. Tatvine je osumljen njegov pomočnik Franjo Kolmarič, ki je izginil brez sledu.

* **Velik vlom pri Sv. Ani v Slovenskih goricah.** Pred dnevi je bil pri Sv. Ani v Slovenskih goricah v trgovino Maksa Kocbeka izvršen drzen vlom. V noči je skupina 8 do 10 mož vlomila v trgovino in pokradla raznega blaga v vrednosti nad 13.000 Din. Med drugim so neznan vlomilec odnesli 39 moških srajc, 25 m čefirja, 70 m belega blaga, 30 m sukna za moške obleke in drugega manufakturnega blaga. Pri odhodu so jih presenetili sosedje, morali pa so nevarno zasledovanje opustiti, ker so vlomilci streljali na nje s samokresi. Odšli so v smeri proti Radgoni.

* **Rodbinska žalogra v Grušovi.** V Grušovi pri Mariboru je živel 37letni posestnik Jurij Klemenčič že dalje časa v prepiru s svojo ženo Ivanko in pastorko Ivano Rajškovo. Tudi predzadnje sredo je nastalo med njimi radi neke malenkosti prerekanje, ki se je razvilo v krvav pretep. Ženski sta, kakor zatrjujeta, v lastni obrambi Jurija tako obdelali, da so ga s smrtno nevarnimi ranami na glavi prepeljali v mariborsko bolnico, kjer je umrl, ne da bi se zavedel. Njegova žena Ivana in pastorka Rajškova sta se

sami javili pri okrožnem sodišču v Mariboru ter izjavili, da sta ravnali v silobranu in da nista imeli namena, da bi ga ubili. Preiskovalni sodnik je njunim besedam verjel in ju je zato pustil na svobodi.

* **Aretacije komunistov.** Zadnje dni je bilo v naši državi aretiranih več komunistov, katerim se očila delovanje proti državi. V Karlovcu so zaprli nosilca komunistične liste za občinske volitve, v Kruševcu pa nekega odvetniškega koncipijenta. Posebno mnogo komunistov so prijeli v Sarajevu.

Dopisi.

ŠT. PAVEL. Šentpavelsko sokolsko društvo ima v nedeljo 28. t. m. na vrtu gostilne g. Vednika svoj javni telovadni nastop, združen s sokolskim izletom. Pri javnem nastopu bomo videli tudi nastop vzorne vrste, ki je že parkrat žela zasluženjo zahvalo. V nedeljo napravimo izlet v prijetni in lepi št. Pavel ter obiščimo naše požrtvovalne Sokole. O nastopu samem bomo poročali.

JESENICE. Krajevna organizacija NSS priporoča vsem članom, da si ogledajo volilni imenik, ki je za Savo na razpolago v društvenem lokalu, za Jesenice pa v prostorih «pri Mesarju» na Jesenicah.

JESENICE. Zadnje čase se je pričelo delavstvo intenzivneje zanimati za stanovanjski zakon. Dan za dnem se vprašuje, da-li bo ukinjen ali ne. Hišni posestniki pa računajo z ukinitvijo in že naprej napovedujejo naravnost horrendne vsote, katere bodo zahtevali kot najemnino. Nekateri so šli še delj in so kar zvišali najemnino s pripombo, da se imajo sicer stranke s 1. novembrom izseliti. Kako bo delavstvo zmoglo tako veliko najemnino pri malem zaslužku, tega hišni lastniki ne pomislijo. Pa, da bi bila stanovanja vsaj res stanovanja, ne bi človek še nič rekel, toda če pogledamo, da-li stanovanja odgovarjajo higijenskim razmeram. Imamo primere, kjer stanujejo v stanovanju ene sobe in kuhinje po dve do tri družine. Če je to iz higijenskih in moralnih ozirov priporočljivo, si zna vsak sam odgovoriti. Pretežna večina delavcev stanuje po dve in več ur daleč izven okraja tovarne. Če je kmečki sin, že gre, nabavi si kolo in se z njim vozi. Toda družinski oče, ki je kot delavec brez kmetije, si ne more omisliti kolesa. In vse to se dogaja v okolju podjetij KID. Imamo sicer zakon, ki pravi, da morajo lastniki industrijskih podjetij, ki zaposlujejo nad 100 delavcev in ki so najmanj 3 km oddaljena od mesta, na svoje stroške napraviti in vzdrževati potrebno število delavskih stanovanj. Kranjska industrijska družba zaposluje pa okoli 2500 delavcev, a se niti ne spomni na zidanje delavskih stanovanjskih hiš. Nekateri srečni ljudje so si odtrgali od ust par sto dinarjev in bi si radi postavili zasilen domek, ako bi imeli stavbišče. KID poseduje po večini vsa okoliška stavbišča, katera bi prav lahko odstopila takim delavcem in vsaj na ta način ublažila veliko stanovanjsko bedo. Privatniki pa zahtevajo za stavbišča take vsote, da mine vsakomur volja po zidanju. Tu bi bilo treba nekaj ukreniti in skušati doseči od KID oddajo stavbišč za delavska stanovanja. Organizirano delavstvo se resno bavi tudi s tem socialnim vprašanjem in bo znalo to pereče vprašanje tudi samo rešiti. Hišni lastniki so večinoma tudi obrtniki, in sicer trgovci, gostilničarji itd. Proti tem imamo itak orožje v rokah in bomo vsak njihov napad na najemnike znali gladko odbiti. Ne smejo pozabiti, da so vsi po ogromni večini odvisni od delavstva in da je njih eksistenca brez delavstva ubita. Kakor bodo oni postopali z nami, tako bomo mi z njimi. Nekateri hišni posestniki se poslužujejo v zadnjem času celo terorja. Tem bodi povedano, da bomo znali v obrambo svojih pravic govoriti tudi jasneje in bomo objavili tudi imena onih, ki se z nami igrajo.

Pogovor o tem in onem.

Iz življenja iznajditelja sredstva proti steklini.

Kdo ne pozna imena velikega dobrotnika človeštva Francoza Pasteurja (Pasteur se izgovori Pastér), ki je iznašel cepilno sredstvo proti steklini. O tem velikem možu je izšla nedavno v Švici knjiga, iz katere povzemamo nekaj vrstic.

Pasteur je iznašel cepivo proti steklini, ki ga pa še ni preiskusil na ljudeh. Ne da se niti misliti, v kako strašnih skrbih je živel! Ovce, ki jih je cepil, so podlegle najmanjši prekomerni cepitvi. S steklini psi, ki jih je cepil, je imel več sreče. Veselil se je, da je skoro vse rešil, a v to veselje se je vedno vmešavalo najtežje vprašanje: Kako bo pa z ljudmi? Iznašel je sredstvo, uspešno ga je preizkušal na živalih, noč in dan ga je pa mučila slika ljudi, ki v smrtnem strahu kličejo na pomoč, a jim ne more pomagati, ker nima prilike, da bi na ljudeh poizkušal svojo iznajdbo. Želel si je, da bi ga ugrizel stekel pes, da bi tako lahko najprej na sebi preizkusil svoje sredstvo.

Usoda pa mu je bila vendarle naklonjena. Neka obupana mati je prišla jokajoča v njegov laboratorij s svojim 9letnim sinčkom, ki je bil na 14 mestih ogrizen od steklega psa. Deček je komaj hodil. «Storite, kar veste in znate, poskusite vse v rešitev mojega edinca,» je prosila nesrečnica in v noči 6. julija 1885. je pa Pasteur cepil prvega človeka. Deček je dobil 14 injekcij in se je kmalu zdrav vrnil na svoj dom.

S tem uspehom je Pasteur svoj strah premagal. Ta mož, ki ni bil zdravnik in ki se je ves čas svojega življenja prepiral z zdravniki, je v svojem zanosu na čudežen način zadel silno komplicirano stopnjevanje injekcij in kakor pravi čudodelnik ozdravljaval ljudi.

Iz daljnega Smolenska v Rusiji je prišlo nekega dne k njemu 19 kmetov, ugriznenih od steklih volkov. Nesreča se je zgodila že skoro tri tedne prej. Nesrečni možaki, ki so znali od francoskega jezika edino besedo «Pasteur», so bili največji dogodek Pariza. Vsi listi so pisali o njih, da so gotovo izgubljeni. Po skoro treh tednih je vsaka pomoč zastoj. Prepozno je, ni pomoči. Tako in podobno so se glasili veliki naslovi listov in celo sam Pasteur je mislil, da je tokrat res prepozno. Nesrečne Ruse je pa kljub svojemu dvomu začel cepiti in sicer proti dotedanji praksi dvakrat na dan. Živel je kakor v mrzlici, ni jedel in ni spal. Naenkrat pa je prišel dan, ko je navdušeni krik Pariza in vsega sveta poplačal vse skrbi in trpljenje. 16 Rusov se je odpravilo na pot v domovino. Samo trije so podlegli smrti, ki se je vsemu svetu zdela neizprosno zapisana vsem devetnajstim.

Veliki dobrotnik človeštva je omagal na življenski poti leta 1895. ter v mali hišici pariškega predmestja umrl. Ob njegovi smrtni postelji so stali zvesti sodrujki velikega raziskovalca in dobrotnika človeštva, ki so bile priče tolikih zmagovitih napadov na morilko smrt, ki je tokrat ugrabila največjega človeka tedanjega časa.

Kruh iz moke z otrobi vred.

Kruh, spečen iz moke, ki je zmlata z otrobi vred, je zelo zdrav. Kadar prineseš pšenico v mlin, reci, naj se ti z otrobi vred zmelje. Mlinar se bo branil, ker mu tako mlenje nikakor ne uga-ja, kajti napravlja mu mnogo nepotrebne delo, če ima le en kamen. Od te kosmate moke vzemi potem en, dva, tri ali štiri litre, za kolikor ljudi hočeš speči, in vmesi testo s kropom ter ga postavi čez noč na primerno toplo mesto.

Pazi pa, da v tako testo ne pride prav nič drugega, torej nič drož, nič soli, nič drugih dišav. Drugo jutro speci iz testa štručice, katere deni v peč za kruh ter jih pusti ondi kako poldrugo uro.

Pri pobiranju štruc iz peči imej vrel krop pri rokah, kamor vtakni vsako iz peči došlo štruco še vročo za kake tri do štiri sekunde, to je tako dolgo, da do štiri našteješ, nato jo pa zopet porini za malo časa nazaj v peč. Na ta način si pečejo kruh redovniki trapisti. Pomakanje kruha v krop ima namen, da napravi kruh okusnejši in tečnejši. Za slabotne ljudi je tak kruh izredno velike vrednosti, predvsem zaradi vitaminov, ki jih vsebuje.

★

× **Planet Jupiter se bliža zemlji.** Te dni se planet Jupiter naglo približuje zemlji. V septembru bo dosegel najmanjšo razdaljo od zemlje. Zdaj je oddaljen od nje 600 milijonov kilometrov, kar je v primeri z oddaljenostjo drugih nebesnih teles malenkostno. V jasnih nočeh vidimo Jupitra razločno z daljnogledi, pa tudi s prostim očesom. Jupiter ima na svoji površini temno pego, ki se dobro vidi tudi z navadnim daljnogledom. Ta pega je nekaj izrednega. Pojavila se je najprej leta 1878. in od takrat se je že opetovano spremenila. Zadnja leta se je nekoliko zmanjšala, vendar pa meri še vedno 40 tisoč kilometrov po dolgem in 10.000 km počez. Premer naše zemlje znaša komaj 12.000 km. Iz tega je razvidno, kako ogromen je Jupiter. Pega na Jupitru se od časa do časa pojavlja in izginja, kar je v neposredni zvezi z vrtenjem planeta okrog njegove osi. Na podlagi tega so zvezdoslovci izračunali, da se Jupiter zavrti okrog svoje osi v 9 urah 55 minutah 37 sekundah. Dan in noč sta torej na Jupitru za nad polovico krajša kakor na zemlji. Ker je obseg Jupitra enajstkrat večji nego obseg naše zemlje in znaša 450.000 km, se premika vsaka točka na Jupitrovi površini s hitrostjo 45.000 km na uro.

× **Pajek kot vremenski prerok.** Naš kmet iz kretenj raznih domačih živali, leta in petja ptičev često sklepa, kakšno vreme se obeta za drugi dan. Še bolj zanesljiv vremenski prerok pa je pajek, ki se ga v nekaterih krajih poslužujejo za vremensko napoved. Če n. pr. grozi veter ali dež, pajek skrajša niti svoje mreže in ostane v tem položaju toliko časa, dokler je vreme nesigurno. Če so niti dolge, potem je baje z gotovostjo računati, da bo vreme trajno lepo. Če je pajek len in nepremično ždi v svoji mreži, je računati z dežjem. Če se pajek med dežjem loti posla, se nam obeta lepo vreme v najkrajšem času. Če se pajek med 6. in 7. uro zvečer suče okoli mreže, je pričakovati lepo in jasno noč.

× **V stiski prodal svojo ženo.** Neki angleški rudar je prišel v take denarne stiske, da je sklenil prodati svojo lastno ženo. Dogovoril se je z nekim prijateljem, ki mu je obljubil za ženo tovorni avtomobil in 10 funtov šterlingov (okoli 2750 dinarjev). Kupčija je bila izvršena in žena se je preselila k novemu «možu». Kmalu pa se ji je zahotelo po prvotnem življenskem drugu in je utekla k njemu. Prikrajšani kupec je seveda zahteval nazaj avtomobil in denar, ki pa mu ga pravi mož noče dati, češ, da sedaj ni več odgovoren za početje prodane žene. Nečedna zadeva se bo obravnavala pred sodiščem.

× **Nevaren ropar zamorec.** Okraj Chicaga, kjer ima večina milijonarjev svoje vile, je bil zadnje čase v stalnem strahu pred roparjem črncem, ki je vdiral v hiše in s smrtjo grozil stanovalcem, če so klicali na pomoč. Tolovaj je bil skrajno predrzen. Med tem, ko so ga policisti iskali v enem delu mesta, je vlomil že v drugem. Napadalec je bil znan po beli maski, ki jo je pri napadih vedno nosil. Nekega dne ga je zasledovalo 200 policistov in končno so ga izsledili. Ko je ropar opazil redarje, je pobegnil, a na begu je bil težko ranjen. Našli so ga pozneje na dvorišču neke hiše, kjer je ležal v mlaki krvi. Prepeljan je bil v bolnico.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

«Draga Liza,» reče s prijaznim nasmehom, «to je pač le šala.»

«Šala?» vikne deklica, «šala, pravite? O ne, za šale nisem prav nič razpoložena. Vprašam vas še enkrat, ali mi hočete dati svojo roko za zakonsko zvezo pred oltarjem?»

«Prenapeto bitje!» mrmra pustolovec pri sebi.

«Ampak, draga Liza,» reče potem glasno, «vi morate vendar sami uvideti, da mi nikakor ni mogoče ustreči vaši želji.»

«Zakaj ne,» vzklikne deklica s hripavim glasom, «zakaj ne?»

Alfred se smehlja.

«Ali naj vam to šele razložim? Preudarite vendar moje družabno stališče in vaše, draga Liza.»

Deklica stisne roko na svoje razburkano srce.

«Ah, sedaj ste se razgalili v svoji pravi podobi! Prej ste tisočkrat prisegli, da me nameravate poročiti.»

«Ali sem res to storil? Dragga Liza, potem ste si moje besede napačno tolmačili.»

«Ne,» zakriči deklica z zvanečim glasom, «v tem primeru je bilo vsako napačno tolmačenje nemogoče.»

«Vi ste me varali, ogoljujali, pod napačnim imenom si zvižčno pridobili moje zaupanje ter me nazadnje sramotno in brez časti zapustili.»

«Ne razburjajte se vendar, draga deklica,» reče pustolovec porogljivo. «Oh, zdi se mi celo, da jokate — zakaj neki? Solze bodo škodovale vašim lepim očem.»

Liza se sedaj liki mrtva zgrudi na bližnji stol. Sedaj šele vidi pomiljevanja vredno bitje, v kake roke je zašlo. Toda kesanje je prišlo prepozno. Kaj pomaga, če sedaj obžaluje svojo lahkomišelnost! In v tem spoznanju je varano deklico dozdevno objel zli duh, njen lepi obraz je tako rekoč otrpnil.

Pustolovec seveda niti najmanj ni slutil, kaj se godi v duši uboge deklice. Prepričan je bil, da bo sedaj sledila scena polna solz ter da mu kmalu uspe, da pomiri varano deklico ter jo znova naveže nase. V tej domnevi se približa deklici, ki vsa potrta sedi na stolu.

Tedaj pa se Liza nenadoma dvigne.

«Ali je to vaša zadnja beseda?» vpraša, loveč šapo. «Vi me nočete poročiti? Odgovorite, da ali ne!»

Pustolovec zmaje z rameni.

«Čemu naj že povedano še enkrat ponovim? Nemogoče. Toda ostati vam hočem tudi v bodoče vaš zvesti prijatelj, draga Liza, kajne?»

«Ničvreden lopov!» zakriči nenadoma deklica na vse grlo, «podlež, jaz sem bila vaša zadnja žrtev, nobene nepokvarjene deklice naj ne pahnete več v nesrečo, ne, od moje roke prejmite toli zasluženo kazen.»

Alfred stoji docela osupnjen pred razdraženo deklico, kajti v nemalo začudenje zapazi, da je Liza iz nedrij izvlekla mal samokres. Sedaj je namerila nanj orožje. Toda njena majhna tresočca se roka, nevajena rabe orožja, ni znala takoj sprožiti. Ta ugoden trenutek takoj izrabi pustolovec. Z velikim skokom skoči k steni, zgrabi za eden tamkaj visečih jezdnihih bičev ter se z vso naglico obrne zopet k Lizi. Deklica je znova namerila orožje, tedaj pa že dobi grozen udarec z bičem po roki, da ji ob glasnem kriku od bolečin pade samokres na tla.

Toda lopov se s tem še ni zadovoljil. Ker je videl, da se njegova žrtev sedaj ne more braniti, je dobil strahopetni lopov šele pravi pogum. V svoji divji jezi začne znova mahati z bičem po deklici, ki se je pod težo udarcev slednjč zgrudila na tla. Kljub milim prošnjam blje še vedno po deklici ne glede, kam pade udarec.

Deklica se od bolečin zvija po tleh ter mlo joka, pred njo pa stoji pustolovec s porogljivim nasmehom.

«Jaz vas že odvadim prihajati k meni z grožnjami, vzklikne lopov, še vedno ves divji od jeze. «Ničvredna vlačuga, poberi se odtod ali pa te takoj predam policiji.»

Slednje grožnje bi lopov gotovo ne bil izvršil. Saj se je bal pozornosti, ki bi jo povzročil s tem, tembolj, ker je bil vrhutega uverjen, da Lizi niti na misel ne bo več prišlo, da bi še enkrat prišla k njemu v stanovanje.

«Venkaj!» zakriči znova neusmiljeno, ko vidi, da se njegova žrtev na tleh ne gane, «ali pa vas dam po svojem slugi vreči iz stanovanja.»

Tedaj pa se Liza nenadoma dvigne. Hitro pobere orožje in je vtakne v žep. Pri tem je on ne ovira, pač pa z dvignjenim bičem stoji pred njo, pripravljen, da jo takoj pobije na tla, če bi znova skušala nameriti orožje nanj.

Toda Liza na kaj takega ni več mislila. Molče, brez solza, slika najglobejše tuge in strašnega obupa, se počasi splazi k vratom. Pustolovec gleda za njo, dokler ne zgine iz predsobe. Ko se slednjč zapro za njo vežna vrata, se pustolovec šele oddahne ter vrže bič proč. Videti je zelo zadovoljen s svojim činom, saj se je pokazal napram ubogi deklici, ki se ni znala braniti, res pravega junaka.

«Neumno bitje!» škriplje pustolovec med zobmi. «Prav za prav bi jo bil moral izročiti policiji. Saj je bil to vendar poskušen umor. Toda ne maram vzbuditi pozornosti, najmanj sedaj, ko je lahko mogoče, da bom zapleten v zadevo gospe Miller. Ali se je že kje kaj podobnega primerilo? Prenapeta deklica je hotela name streljati, prav zares sem se bal, ko sem videl uprte vame njene žareče oči. No, dobila je pošteno lekcija, k meni ne pride več. In prav vesel sem, da sem se je na ta način odkrižal. Zanjjo bom kaj kmalu dobil nadomestilo, saj je v Londonu toliko deklic, ki mi bodo takoj na uslugo, če jim le pomignem s prstom.»

Pustolovec si malomarno prižge novo cigareto. Niti trenutek ne razmišlja o tem, da je strl zadnje upanje ljubečega dekliškega srca.

Maščevanje pusti nam!

Ko je Liza zapustila hišo, v kateri je stanoval mladi pustolovec, je begala po ulicah kot v sanjah. Prav nič ne opazi začudenih pogledov mimoidočih, tudi ne opazi moža, ki je vedno za njo kot njena senca, v njeni duši prevladuje temna noč.

Ali naj se vrne domov? Ne, to je nemogoče. Tamkaj jo vse spominja na njeno sramoto. Sedaj, ko jo je njen tako vroče ljubljani ljubimec pretepel z bičem kot psa, sedaj zanjjo ni več mesta med živimi.

Kratek zimski dan gre h zatonu. Obupano deklico privede pot v obsežen park, ki je sedaj brez listja in ptičev, pust in prazen. Počasi gre Liza po samotnih potih, ne ozira se nikamor okrog sebe, docela uverjena, da ji nikdo ne sledi. In vendar ji je mož, ki jo je že opazoval, ko je stopila iz hiše, še vedno za petami. Kot senca ji sledi od drevesa do drevesa ter jo niti za trenutek ne pusti iz vida.

Sedaj sede Liza na klop. S sklonjeno glavo, uprto v roki, sedi obupana deklica dolgo, dolgo na klopi. V njeni notranjščini se bori obup z jezo in čutom sramežljivosti, njen položaj je grozen, obupen. Liza se sedaj domisli svoje matere. Tudi prijateljica Ema, ki je pred nekaj dnevi za vedno odšla z očetom iz Londona, ji pride na misel.

V razmišljanju svoje usode se je Liza trdno odločila za smrt, za smrt z orožjem, čigar krogla bi bila imela prodreti srce lahkoživega zapeljivca. To pot je uverjena, da se ji roka ne bo tresla. Ne, ne, dalje ji ni več živeti. V svojem obupu ji nič več ne pride na misel mati, kateri bo radi tuge nad izgubo edinega otroka brez dvoma počilo srce.

Liza se sedaj pazno ozre okoli sebe. Zdi se ji, da v obsežnem parku ni žive duše. Zagonetnega zasledovalca, ki je bil skrit blizu nje za deblom, seveda njeno oko ni moglo videti. Mehanično seže v žep, iz katerega prिवleče majhen samokres. To pot se ji nista tresli roki, ko je napela petelina ter počasi dvignila orožje.

Mlada deklica s hitro kretljivo odpne plašč. Levo roko položi na burno utripajoče srce, katero ima v kratkem predreti smrtonosni izstreljek. Še enkrat se

ozre Liza v z oblaki zakrito nebo, tresočce ustnice šepetajo tiho molitev za ubogo mater. Sedaj dvigne orožje... Tedaj pa se razlega iz njenih ust grozen krik, kajti železna moška pest jo je zagrabila za zapestje ter ji s spretnim prijemom izvila orožje iz roke.

«To ni nikaka igrača za mlade deklice!» odmeva nizek moški glas, «Gospodična, ali ste res popolnoma ob pamet, da hočete sami sebi pristriči nit življenja?»

Do smrti prestrašena deklica za hip upre svoje oči v neznanca, širokoplečega moža v delavski obleki, iz čigar obraza odseva precejšnija držnost. Toda iz njegovih temnih oči odseva globoko sočuvstvovanje z nesrečno deklico.

(Dalje prih.)

Zabavni kotiček.

Kdo je večkrat sit.

Žena (možu, ki je prilomastil pijan iz gostilne): «Ti pa tudi nisi nikdar sit pijačel!»

Mož: «O, večkrat kakor ti.»

Želodec in beli kruh

Matijček se je sprehajal po ptujskih ulicah. Bil je silno lačen, a v žepu ni imel niti pare.

Prišel je do peka Ornika in poželjivo gledal kruh v izložbi. Naenkrat pa je vzkliknil: «Želodec, le glej beli kruh, saj jedel ga ne boš...»

Tekoči zrak.

Mož: «Čuj, stara, kaj sem pravkar čital v časopisu. Sedaj se dobi že tekoči zrak.»

Žena: «Še tega je treba. Sedaj boste pa še zrak pili, namesto da bi ga vdihavali...»

Pozabljivec.

Krojač: «Torej gospoda danes ni doma. Pa mi je naročil, naj prav danes pridem.»

Sluga: «Potem je moral že pozabiti na to, ker mi ni naročil, naj Vas vržem preko praga...»

Svojevrsna samotolažba.

Matijček je imel nekoč sodno razpravo. Ko je videl, da ne uide kazni, se je tolažil napram sodniku: «Saj morajo biti tudi arestanti, sicer bi zastoj zidali ječe...»

Saj ni vzroka za razburjanje.

V vlaku se je vozila stara ženska, ki je ne-prestano vrtela jezik, tako da se je neki možak končno naveličal drdre in zaklical: «Molči že enkrat, stara malopridnica!»

Ženska se je globoko užaljena obrnila do sosednjega gospoda, češ: «Kaj porečete vi k taki nečuvveni nesramnosti?»

Gospod: «Nikar se ne razburjajte! Jaz tudi že trideset let ne opravljam več svojega poklica, pa mi ljudje še vedno rečejo „gospod lekarnar“.»

Tako je.

Župnik je poklical k sebi Urško, ki je ves prejšnji dan preplesala na hrupni veselici ter ji rekel: «Veš, dekle, saj ne rečem, da je ples naravnost pregrešen. No, včasih pa je le. Saj smo tudi mi plesali, ampak nismo plesali tako kakor dandanes dekleta plešejo: hopsasa, hopsasa, hopsasa. Mi smo prav lepo plesali: tralala, tralala, tralala.»

Gamaše — Dokolenice

Velika tovarniška zaloga gamaš vseh velikosti lastnega izdelka tovarne IVAN ČARMAN, Ljubljana, kakor tudi vseh vrst čevljev po najnižji ceni prodaja

tvrdka „DORO“, Prešernova ulica št. 9 na dvorišču, Ivan Čarman.

Jesen je tu!

Preskrbite si obutev!